

Heydər Əliyev: şəxsiyyətin miqyası və missiyası

(əvvəli ötən saylarımızda)

Heydər Əliyevin həmin gün Azərbaycan parlamentindəki nitqində ölkəmizin dövlət müstəqilliyinin qorunub saxlanması və inkişaf etdirilməsi haqqında aşağıdakı qətiyyətli bəyanatını səsləndirmişdir: “Ömrümün bundan sonrakı hissəsini yalnız və yalnız Azərbaycan Respublikasının müstəqil dövlət kimi inkişaf etməsinə həsr edəcəyəm. Bununla əlaqədar olaraq bildirmək istəyirəm ki, Azərbaycan Respublikası müstəqilliyini itirməyəcək, yenidən heç bir dövlətin tərkibinə daxil olmayacaq, heç bir başqa dövlətlərin əsarəti altına düşməyəcəkdir”.

Cəmi bir neçə gün sonra Azərbaycan

Respublikasının Prezidenti Əbülfəz Elçibəy Bakı şəhərini tərk edərək təyyarə ilə Naxçıvana uçmuş, oradan da doğulduğu Kələki kəndinə getmişdir. Heydər Əliyev 24 iyun 1993-cü il tarixindən etibarən Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətlərini də həyata keçirməyə başlamışdır. Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinin “Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Əbülfəz Elçibəyə etimad göstərilməsi haqqında ümumxalq səsverməsinin (referendumun) keçirilməsi haqqında”kı 29 iyul 1993-cü il tarixli qərarına əsasən bir ay sonra, 29 avqust 1993-cü ildə keçirilmiş referendumda vəzifəsini tərk etmiş prezidentə etimad göstərilməməsinə səs verilmişdir.

(ardı 8-ci səhifədə)

(əvvli 1-ci səhifədə)

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətlərini yerinə yetirən Heydər Əliyevin həyata keçirdiyi qətiyyətli tədbirlər nəticəsində ölkəmizin cənub bölgəsində sünə surətdə elan edilmiş Talış-Mugan Respublikası ləğv olunmuşdur. İctimai-siyasi sabitliyin bərpa edilməsi, iqtisadi böhranın aradan qaldırılması üçün dövlət səviyyəsində zəruri tədbirlər həyata keçirilmişdir.

Görkəmli dövlət xadiminin 21 sentyabr 1993-cü il tarixində Azərbaycan Elmlər Akademiyasında ölkə ziyalıları ilə keçirdiyi görüş, apardığı müzakirə və səsləndirdiyi bəyanatlar respublikada ictimai-siyasi böhranın aradan qaldırılmasına ümid və inam yaratmış, beyn axınının qarşısını almış, EA-nın gələcək inkişafı ilə əlaqədar narahatlıqlara son qoymuşdur. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri, Xalq yazıçısı Anar, elm xadimlərindən Şəfayət Mehdiyev, Mahmud İsmayilov, Yaqub Mahmudov, Maqsud Cavadzadə, tanınmış incəsənət adamlarından Həsənağa Turabov, Fərhad Xəlilov, Amaliya Pənahova çıxış edərək görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin yenidən böyük siyasətə və dövlət idarəetməsinə qayıdışının müstəqil dövlətimizin, xalqımızın taleyi üçün zəruri olduğunu əsaslandırmışlar. Azərbaycan xalqı 3 oktyabr 1993-cü il tarixində keçirilmiş prezident seçkisində görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevə yekdilliklə səs vermişdir. Beləliklə, müstəqil Azərbaycan dövlətinin inkişafında yeni tarixi epoxa başlanmışdır.

Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin müstəqil Azərbaycan Respublikasına rəhbərlik etdiyi 1993-2003-cü illər müstəqil dövlətimizin itirilmək təhlükəsindən qurtulması, vətəndaş müharibəsinin qarşısının alınması, ictimai-siyasi sabitliyin bərpa olunması, ölkəmizin hərbi-iqtisadi böhrandan çıxarılması və gələcək inkişafın möhkəm təməllərinin atılması dövrüdür. Həmin tarixi mərhələ “kiçik ölkənin dövlət başçısı ilə ən böyük məmləkətlərin rəhbərlərinin hesablaşdığı dövrü”, “xilaskarlıq dövrü”, “müstəqil dövləti qurmaq və inkişaf etdirmək dövrü” kimi səciyyələnir.

Heydər Əliyev dövrünün ən mühüm amilləri aşağıdakılardan ibarətdir:

Ulu öndər müstəqil Azərbaycan dövlətinin başçısı kimi 1994-cü il fevralın 8-dən 11-dək ilk rəsmi səfərini Türkiyə Cümhuriyyətinə etmişdir. Bu, Azərbaycan Respublikasının dövlətlərarası münasibətlərdə Türkiyə Cümhuriyyəti və Türk dünyası ilə əlaqələri ön mövqeyə çəkəməsinin əyani göstəricisi idi.

Prezident Heydər Əliyevin 1994-cü ilin mart ayında Çin Xalq Respublikasına səfəri ölkə rəhbərinin Azərbaycan Respublikasının Asiya ölkələri, may ayında Belçikaya rəsmi səfərə gətməsi isə Avropa dövlətləri ilə əməkdaşlıqda qərarlı olduğu nu bəyan etmək demək idi.

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin adından Heydər Əliyev 20 sentyabr 1994-cü il tarixində “Əsrin müqaviləsi”ni imzalamışdır. “Əsrin müqaviləsi” Azərbaycanın yeni dövrünün mühüm tarixi hadisəsi idi. Görkəmli şəxsiyyətlər “Əsrin müqaviləsi”ni həm də Heydər Əliyevin “Neft kontraktı” kimi qiymətləndirmişlər. “Əsrin müqaviləsi” Azərbaycan Respublikasının neft strategiyasının əsasını təşkil edir. Beynəlxalq miqyasına və iqtisadi əhəmiyyətinə görə çətin və müəkkəb şəraitdə “Əsrin müqaviləsi”nin imzalanması görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqı qarşısındakı tarixi xidmətidir. “Əsrin müqaviləsi” Azərbaycan xalqının və müstəqil Azərbaycan Respublikasının gələcək inkişafında əvəzsiz rol oynayan böyük tarixi sənəddir.

Yeni tarixi şəraitdə Azərbaycan Respublikasında torpaq islahatlarının, bazar iqtisadiyyatına keçidlə əlaqədar zəruri islahatların həyata keçirilməsi müstəqil və demokratik dövlət quruculuğunun tarixi addımlarıdır. Heydər Əliyevin düşünülmüş məqsədyönlü siyasəti ilə atılmış bu addımlar müstəqil dövlət quruculuğu sahəsində görkəmli dövlət xadiminin mühüm xidmətləridir.

Heydər Əliyevin 4 oktyabr 1994-cü ildə dövlət çevrilişi cəhdinin qarşısını alması müstəqil dövlətçiliyin qorunub saxlanılması və möhkəmləndirilməsi sahəsindəki tarixi qələbəsidir. Ali Baş Komandan Heydər Əliyev 1995-ci ilin mart ayında ikinci dəfə Azərbaycana qarşı təşkil olunmuş dövlət çevrilişi cəhdinin qarşısını almaq və bu hadisəni törədənələri, onların havadarlarını ifşa etməklə müstəqil dövlətçiliyimizi qorumuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 12 noyabr 1995-ci il tarixdə ümumxalq səsverməsi – referendum əsasında qəbul edilməsi görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin müstəqil dövlət quruculuğu yolundakı mühüm xidmətlərindən biridir. Təsədüfi deyildir ki, bu Əsas qanun ölkəmizin tarixinə Heydər Əliyev Konstitusiyası kimi daxil olmuşdur. Müstəqil Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası ulu öndər Heydər Əliyevin şah əsəridir.

Prezident Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikasının 12 fəsil və 158 maddədən ibarət olan ilk müstəqil Konstitusiyasının qəbul edilməsini dövlət müstəqilliyi yolunda atılmış ən mühüm addım kimi yüksək qiymətləndirmişdir: “Mən sizi, bütün Azərbaycan xalqını müstəqil Azərbaycan Respublikasının Ümumxalq səsverməsi Referendum yolu ilə Konstitusiyası-

Heydər Əliyev: şəxsiyyətin miqyası və missiyası

İsa HƏBİBBƏYLİ, AMEA-nın prezidenti, akademik

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilmişdir. Bu, Azərbaycan xalqının Ulu öndərə bəslədiyi ümumxalq ehtiramının növbəti ifadəsi idi.

Prezident Heydər Əliyev 1997-2000-ci illərdə Azərbaycan xalqının milli varlığının möhtəşəm ədəbi abidəsi olan “Kitabi-Dədə Qorqud” eposunun 1300 illik yubileyinin beynəlxalq miqyasda – UNESCO-nun baş iqamətgahında, Türk dövlətləri rəhbərlərinin Zirvə toplantısı səviyyəsində qeyd edilməsini həyata keçirmişdir. Bu, müstəqil Azərbaycan dövlətində milli-mənəvi dəyərlərin qorunub saxlanılması, azərbaycanlılıq və vətənpərvorlik ideyalarının dərinləşdirilməsi və inkişaf etdirilməsi baxımından böyük tarixi-mədəni hadisədir. “Kitabi-Dədə “Qorqud” eposunu Azərbaycan xalqının “ana kitabı” elan edən, Dədə Qorqudu “bizim ulu babamız, əcdadımız” adlandıran görkəmli dövlət xadimi bu möhtəşəm Oğuz abidəsinin 1300 illik yubileyini geniş şəkildə, təntənəli surətdə keçirməklə milli-mənəvi özünüdərk və azərbaycanlılıq ideallarının həyata keçirilməsinin daha da genişləndirilməsini, xalqımızın və müstəqil dövlətimizin dünyaya tanınması kimi ali məqsədləri nəzərdə tutmuşdur. Ulu öndər yubiley mərasimində demişdir: “Biz bu yubileyləri ona görə keçiririk ki, xalqımız öz tarixini dərk edə bilsin. İkinci tərəfdən də dünya bizim nə qədər zəngin tarixə, mədəniyyətə malik olduğumuzu bilsin”.

Elm sahəsində Heydər Əliyevin həyata keçirdiyi mühüm tədbirlərdən biri də 31 yanvar 1997-ci il tarixində Elmlər Akademiyasının rəhbər heyəti, EA-nın haqqı və müxbir üzvləri, tanınmış alimlərlə keçirdiyi görüş və həmin tarixi görüşdə qəbul edilmiş qərarlarla əlaqədardır. Prezident Aparatında keçirilmiş həmin görüş zamanı ölkə elminin müstəqil dövlət quruculuğuna xidmət göstərməsi, alimlərin cəmiyyətə qarşısındakı mənəvi borcu və mövqeyi, Azərbaycan XIX–XX əsr tarixinin yenidən yazılması, elm adamlarının sosial vəziyyətinin yaxşılaşdırılması haqqında aparılan müzakirələr və dövlət səviyyəsində atılmış addımlar bu akademik qurumun inkişafında mühüm dönüş nöqtəsi olmuşdur. Xüsusən, Elmlər Akademiyasının statusuna dair müəyyən edilmiş konsepsiya müstəqil dövlətin elm siyasətinin daha da möhkəmləndirilməsinə xidmət etmişdir. Heydər Əliyevin “İndi Azərbaycan müstəqil dövlətdir. Azərbaycan Elmlər Akademiyası... Keçmiş üsul-idarəni, metodları, qanun-qaydaları əsas götürüb, onları təkrar etmək düzgün deyil. Ona görə də indi siç elmin inkişafı üçün Akademiyanın strategiyasını müəyyən edərək, gərək işə, bax, bu prinsiplər əsasında yanaşasınız”.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin 15 may 2001-ci il tarixli Fərmanı ilə Elmlər Akademiyasına Milli Elmlər Akademiyası statusunun verilməsi ilə bu ali dövlət elmi təşkilatının mövqələri möhkəmləndirilmiş, onun ləğv edilməsi haqqındakı bəyanatlarla son qoyulmuşdur. Ulu öndərin tərcümeyi-halının elmlə əlaqədar bir səhifəsi də onun Azərbaycan Elmlər Akademiyasının haqqı üzvü seçilməsi üçün seçkinin keçirilməsi ilə əlaqədardır. Belə ki, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Prezidenti akademik Fə-

raməz Maqsudov görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin ölkəmiz və xalqımız qarşısındakı böyük xidmətlərini və Elmlər Akademiyasını ləğv edilməkdən xilas etməsini, elm adamlarına və akademiya göstərdiyi əvəzsiz qayğını rəhbər tutaraq ölkə rəhbərinin EA-nın haqqı üzvü seçilməsini alimlərin mənəvi borcunun ifadəsi kimi zəruri saymışdır. Bu məqsədlə Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin 22 may 1998-ci il tarixli iclasında görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin siyasi elmlər üzrə EA-nın haqqı üzvlüyünün müzakirəyə çıxarılması və müvafiq qərarın qəbul olunması üçün ümumi yığıncağın çağırılması məqsəduyğun hesab edilmişdir. EA-nın Nizamnaməsinə uyğun olaraq, məsələyə əvvəlcə ictimai elmlər üzrə akademik katibi, akademik Cəmil Quliyevin sədrliyi ilə İctimai Elmlər Bölməsində baxılmış və yekdilliklə Heydər Əliyevin siyasi elmlər üzrə bu ali dövlət elmi təşkilatının haqqı üzvü seçilməsi üçün EA-nın Ümumi Yığıncağı qarşısında vəsatət qaldırılmışdır. Elmlər Akademiyasının 23 may 1998-ci il tarixində keçirilmiş Ümumi Yığıncağında akademiyanın prezidenti, akademik Fəraməz Maqsudov Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin siyasi elmlər üzrə bu elmi qurumun haqqı üzvlüyünə seçilməsini akademiklərin müzakirəsinə təqdim etmişdir. Akademik Fəraməz Maqsudovun sədrliyi ilə keçirilmiş Elmlər Akademiyasının Ümumi Yığıncağında çıxış edən akademiklər EA-nın akademik katibi Asəf Nadirov, Neft Akademiyasının keçmiş rektoru İsmayıl İbrahimov, Geologiya İnstitutunun direktoru Akif Əlizadə, Azərbaycan İqtisadçılar Cəmiyyətinin sədri Ziyad Səmədzadə, Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun müşaviri Kamal Talıbzadə, Neft-Kimya Prosesləri İnstitutunun direktoru Musa Rüstəmov, Zoologiya İnstitutunun direktoru Musa Musayev və başqaları Azərbaycan xalqının böyük oğlu, görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin müstəqil dövlətimiz, xalqımız və elminiz qarşısındakı xidmətlərini misilsiz nəzərə alaraq onun Elmlər Akademiyasının haqqı üzvi seçilməsinə yekdilliklə tərəfdar çıxdıqlarını bildirmiş və həmin münasibətlə keçirilmiş seçkidə onun lehina səs vermişlər.

Heydər Əliyevin fəaliyyətinin yeni mərhələsində Azərbaycanla hüquqi-demokratik dövlət quruculuğu prosesləri daha da dərinləşdirilmişdir. Dövlət səviyyəsində 1998-ci ildə “İnsan hüquqlarının müdafiəsinə dair Dövlət Programı”nın qəbul edilməsi və ilk dəfə olaraq Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası Məhkəməsinin təsis edilməsi, 2002-ci ildə İnsan Hüquqları üzrə müvəkkillik – Ombudsman institutunun yaradılması Heydər Əliyevin hüquqi-demokratik dövlət quruculuğuna xidmətidir. Prezident Heydər Əliyevin Fərmanı ilə 2002-ci ilin avqust ayında Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasına dəyişiklik edilməsi üçün referendum keçirilməsi ilə müstəqil dövlətin idarə edilməsinin daha da təkmilləşdirilməsi təmin olunmuşdur. Bu, Azərbaycan Respublikasının yeni inkişaf mərhələsinə keçməsinin parolu idi.

Bu dövrdə iqtisadi sahədə islahatlar daha da genişləndirilmişdir. “Əsrin müqaviləsi”nin həyata keçirilməsi məqsədilə 18 noyabr 1998-ci ildə ATƏT-in İstanbul Sammitində Azərbaycan, Türkiyə və Gürcüstan prezidentləri Azərbaycan nefti-

nin Bakı–Tbilisi–Ceyhan əsas ixrac boru kəməri vasitəsi ilə nəql edilməsinə dair Saziş imzalanmışdır. Bundan bir neçə ay əvvəl, 17 aprel 1999-cu ildə Bakı–Supsa neft kəmərinin istifadəyə verilməsi və Bakı–Tbilisi–Ceyhan boru kəmərinin çəkilməsinə start verilməsi uzaqgörən dövlət xadimi Heydər Əliyevin dövlətlərarası münasibətlərinin məqsədyönlü şəkildə tənzimlənməsi baxımından yeritdiyi düşünülmüş siyasətin böyük uğuru idi.

Azərbaycan xalqının arzusunu həyata keçirərək Heydər Əliyev 2003-cü ildə keçirilən prezident seçkilərində də iştirak etmişdir. Lakin o, 1 oktyabr 2003-cü il tarixində Azərbaycan xalqına müraciət edərək səhhəti ilə əlaqədar olaraq prezident seçkilərində layiqli siyasi varisi, Azərbaycan Respublikasının Baş naziri, Yeni Azərbaycan Partiyası Sədrinin birinci müavini İlham Əliyevə səs verməyə çağırmışdır: “Üzümü Sizə, həmvətənlərimə tutaraq, qarşıdan gələn prezident seçkilərində prezidentliyə namizəd, mənim siyasi varisim, Yeni Azərbaycan Partiyası Sədrinin I müavini İlham Əliyevi dəstəkləməyə çağırıram. O, yüksək intellektual, pragmatik düşüncəli, müasir dünya siyasətini və iqtisadiyyatını gözəl bilən, enerjili və təşəbbüskar bir şəxsiyyətdir. Sizi əmin edirəm ki, həm İlham Əliyev, həm də Yeni Azərbaycan Partiyası bundan sonra da xalqımızın ən layiqli övladlarını öz

ətrafında birləşdirərək, Azərbaycan dövlətinin inkişafı və xalqımızın firəvanlığı yolunda çox işlər görəcəklər. İnanıram ki, mənim axıra çatdırma bilmədiyim tələyüklü məsələləri, planları, işləri Sizin köməyiniz və dəstəyiniz ilə İlham Əliyev başa çatdırma biləcək. Mən ona özüm qədər inanıram və gələcəyinə böyük ümidlər bəsləyirəm”.

Müasir tarixin yeni tipli lideri İlham Əliyev Prezident seçkilərində inamlı qələbə qazanaraq Heydər Əliyev siyasətini davam və inkişaf etdirmək haqqı əldə etmişdir. Həmin dövrdən keçən 21 ildən artıq bir dövr ərzində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Heydər Əliyev yolunu yarıdıcı şəkildə, yeni epoxanın meydana çıxardığı reallıqlar nəzərə alınmaqla, davam etdirməklə ölkəmizin tarixi salnaməsinə böyük zəfərlər qazandırmışdır. Müzəffər Ali Baş Komandanın əsl sərkərdəlik məharəti ilə 44 günlük Vətən müharibəsində və cəmi bir günlük hərbi əməliyyat nəticəsində qazanan tarixi Zəfər və dövlət suverenliyinin tam təsdiqi çoxəsrlik Azərbaycan tarixinin ən parlaq hadisəsidir.

Bu mənada Prezident İlham Əliyevin simasında yeni tarixi epoxanın əsl liderini yeritib böyük siyasət meydanına gətirməsi görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqı və dövlətçiliyi qarşısındakı ən böyük xidmətidir. Bu gün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dünyanın ən nüfuzlu liderlərindən biri kimi qəbul olunur. Hazırda müstəqil Azərbaycan Respublikasının bütün istiqamətlər üzrə yüksələn xətlə inkişaf etdirilməsi Heydər Əliyevin dövlətçilik ideallarının tənənsəsidir.

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev 12 dekabr 2003-cü ildə Amerikanın Klivlend klinikasında dünyasını dəyişmişdir. Bakı şəhərində 15 dekabr 2003-cü il tarixində keçirilən ümumxalq vətəndaş mərasimi Azərbaycan xalqının özünün böyük oğlu, görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevə bəslədiyi sonsuz ehtiramın böyük təntənəsinə çevrilmişdir. Dünyanın görkəmli dövlət xadimlərinin ümumxalq vədə mərasimində iştirak etmək üçün ölkəmizə gəlmələri və onların bu dahi şəxsiyyətin fəaliyyətinə verdikləri yüksək qiymət Heydər Əliyevin dünya miqyaslı böyük dövlət xadimi olmasının real təsdiqi idi.

Azərbaycan xalqının Ümummilli liderinin məzarı üzərində ucaldılmış xalq rəssamı Ömər Eldarovun yaratdığı möhtəşəm heykəl kompleksi Heydər Əliyev dühasının əbədiyyətini nümayiş etdirir.

Haqlı olaraq qeyd edildiyi kimi, “tarix, əslində, Heydər Əliyevə bir dövlət adamı, böyük vətənpərvər və dahi azərbaycanlı kimi öz qiymətini verib. Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev Azərbaycan xalqının Ümummilli lideri miqyasında qəbul edilir. Ulu öndərin adı dünyanın qüdrətli dövlət xadimlərinin sıralarında çəkilir, Azərbaycan xalqı isə özünün böyük oğlu Heydər Əliyevi daim ən uca zirvədə götürür və onun böyük ideallarından güc və qüvvət alır.

Xalqımız Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin liderliyi ilə görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin müstəqil dövlətçilik və azərbaycanlılıq ideallarının işığında daha parlaq gələcəyə doğru inamlı yolunu uğurla davam etdirir.